

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ה

פרשת נשא

א. מלאכת מחשבת

פרק ה' פסוק ה':

איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם לטעול מעל בה':

מה שלא כתב נפש כי חטא וכדומה מן הלשונות הנהוגות בכתוב? וכן מה שאמר למטול מעל ולא כתב ומעלה מעל? נראה לפרש בשיטת בעל כלי יקר שאמר בפרשת ויקרא שלכך הקדים חטא למעילה לפי שמדבר בכופר ממון חבירו. ודבר זה יביאנו ליטבט לשקר ולמעול בה'. וגם הרב אלשיך פי' וכחש בעמיתו הוא טעם אל מה שלמעלה ממנו למה ימעול בה' מי שיחטא לחבירו לפי שישבע לשקר. ועל פי הדברים האלה הדבר לריך ביאור ועדות נאמנה. כי מי יאמר אליו שזו כוונת התורה. ולא נאמין לדברי המדרש. או שבעונות אדם למקום לבדם מדבר. אלא שהוליו דבריהם מלשון המקרא שנאמר כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל בה' ולא בלשון אחר כאשר הוקשה לנו. ורולה לומר כי יעשו חטאות ועונות שבין אדם לחבירו שזה כוון בחמרו חטאה האדם כלומר חטאה של אדם לנגד האדם ולא נגד המקום וזה יביאם למעול מעל בה'. ד"א למעול מעל בה' לפי שטעות שבין אדם לחבירו אס כי המה חטאים קלים מ"מ הקב"ה חושבם חמורים כמעילות וידקרק בהם יותר מעונות שבין אדם למקום הוהיל וכפרתם אינו ביד ה' אלא עד שיכרה את חבירו. ולכן כאשר יחטאו חטא לאדם יבואו למעול מעל בה' ויהיו בעיני ה' כמעילות:

מלאכה

1. **מתי שאלות - לכאורה סנוניות - שאף פרשנו בתחילת דבריו, מה הן?**
2. **מהו חטא, ומהי מצויה ואיך סדר הצניינים לפי המצוות כאן מפרשנים שנים?**
3. **איך האלשיך הקדוש מסביר את סדר הכתובים ומה זה מלאכתו?**
4. **מהי דעת פרשנו בבואו לבאר את הצניין?**
5. **מתי ואיך הופך חטא האדם למצויה בה'?**
6. **בקטע של "דבר אחר" מלאכתו פרשנו רציון נוסף על בסיס פסיכולוגי, התוכף לבארו?**
7. **האם תשובה זו כאן מקיפה או מחמירה צנינו?**

* * *

ב. כלי יקר

פרק ו' פסוק יא':

ימי המשך נזירתו הוא נקרא קדוש ולא חוטא, כי נזיר אלהים הוא. אָמַנְם אִם נִטְמָא בַּמַּת, שְׁדִינּוּ שְׁ"הִימִים הָרֵאשִׁינִים יִפְלוּ כִּי טְמֵא נִזְרוּ, וּמִכָּאן לְהֵלֵן חֻשְׁבָּנָא, וְלִמְפָרַע אִיגְלֵאֵי מִלְתָּא שְׁהִימִים הָרֵאשִׁינִים לֹא הָיוּ בְּכֻלָּל הַנְּזִירוֹת, וּכְאֵלּוּ צִעַר אֶת עֲצָמוּ בְּהֵם מִן הַיִּין בְּלֹא טַעַם בְּלֹא עֵת נְזִירוֹתוֹ, וְעַל כֵּן הוּא נִקְרָא חֻטָּא עַל אוֹתָן הִימִים הָרֵאשִׁינִים, שְׁאִינּוּ בְּהֵם כִּי אִם כְּמִצְטַעַר בְּעֵלְמָא בְּלֹא נְזִירוֹת וּקְרִשָּׁה. וְזֶה פְרוּשׁ יִקְר.

1 **ויא וְכִפֵּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ.**
שלא נזהר מן טמאת המת. רבי אלעזר הקפר אומר, על שצער עצמו מן היין (נזיר ג.). והוא פלאי, כי יש להפליא על דבריו, שאם נצטוו להביא שתי תורים על שצער עצמו מן היין, למה מביא כפרה זו וקרא אחר שנטמא במת? ועוד, שהכתוב קראו קדוש, ואיך יאמר רבי אלעזר שנקרא חוטא? ונראה שגם רבי אלעזר מודה שכל

2/...

נשא הן מצד שקדם בזירות זה היה כעיר פרוצה אין מעצר לרוחו, עד אשר הצרף להתקשר בזירות, הן מצד שבהיותו נזיר הוא מגרה היצר הרע בנפשיות. אבל מפל מקום קדוש יאמר לו אם יעמד כנגדו, כי היצר הרע כל מזמרתיו לפרץ גדרו. וזהו שאמר: "וכי ימות עליו מת בפתע פתאם" וגו', הורה כי כל זה מעשה שטן, אשר הקרה לידו מקרה בלתי טהור זה בפתע פתאם באנס ובלא יודעים כדי לטמא ראש נזרו, על פן הצרף לכפרה מאשר חטא על הנפש וצער עצמו מן היינו, כי על ידי צער זה גרם ליצר הרע שנתגרה בו וסבב סבות לטמא נזרו. ועוד הצרף לכפרה על שצער עצמו, ותחת אשר לא עבד את ה' בשמחה כי אם בצער, והשמחה הוראה על שלמות הפעל, כמו שכתוב: "וראה אם דרך עצב ביי" וגו' (תהלים קלט, כד), כי אלו היה שמח בזירות זה, היה נזהר בשמירה יתרה מן הטמאה; אך מאחר שלא נזהר בה, זה הוראה שלא היה שמח בזירות זה, ובזה מצא לו היצר הרע מקום לכצר ממנו כל אשר יזם לעשות. וצדיקים ישמחו ויעלוזו לפני ה' וישישו בשמחה (על פי תהלים סח, ד), בי"ת של "בשמחה" פרושה בנכות השמחה, שעבדו את ה' בשמחה כאמור.

אמנם מקום אתי לפרש דברי רבי אלעזר בדרך אחר ולומר, שלכה נקרא הנזיר חוטא, כי אלו היה איש תם וישר מכלכל דבריו במשפט, לא היה צריך לנדר ולהזיר, כי מי יעכב על ידו להתנהג בפרישות ובהתרחקת המותרות בלא נדר. ומדאצטרף להתקשר בזירות, זה יורה כי הוא יודע בעצמו שאין מעצר לרוחו, על פן הוא קופץ ונשבע כנגד היצר הרע, ובזה גרם לעצמו צער, כי כל דבר הנדר יצרו תוקפו ביותר. ומטעם זה נקרא כל נזיר חוטא, כמו שלמדו (נדרים עז:): מן פסוק "וכי תחזל לנדר לא יהיה בך חטא" (דברים כג, כג), לפי שמגרה היצר הרע בעצמו, ואומרים לו: לא דיך מה שאסרה עליך תורה במאסר של היצר הרע, והבו דלא לוסף עליה. כי בכל מה שאסרה התורה, אף על פי שגרמה לנו גרוי היצר הרע, כמו שאמרו שמתגרה בישראל יותר מבאמות (סוכה נב), מפל מקום השנים יעמדו נגדו: תורה שבכתב, ותורה שבעל פה. אמנם העובר בכל תוסף, הרי הוא מוסף גרוי היצר הרע, אולי בהוספה זו לא תוסף התורה תת פחה לעמד כנגדו, כי אין פחה כי אם בדרך שהתורה סבה לו, כי המוחץ הוא ירפא. כך נזיר זה נקרא חוטא משני צדדים:

אילנות

1. מהי האלה עליה עונה פרשנו כראשית דבריו?
2. מהי דעת ר' אלעזר הקסר ולמה פרשנו אינו מקבל כפשוטו?
3. על מה הוא נקרא חוטא לפי זה לפי הפירוש הראשון?
4. בקטע השני נותן פרשנו פירוש פסיכולוגי לצטט צנין הנזירות, התוכל לבאר?
5. למה לא טוב להוסיף על הדברים אסרה התורה?
6. "הנזיר נקרא חוטא משני צדדים" התוכל להסביר?
7. למה בכל זאת נקרא "קדוש"?
8. איך קרה שחטא ולמה?
9. לא טוב לצבור את ה' בצער, מה הרציון מכך?
10. איך הוא מסביר ומרחיב את הפסוק מהצד מתהילים?

* * *

ג. תוספת ברכה.

וישם לך שלום (ו' כ"ו)	פרק ו' פסוק כו'
מציתו ספוד להשם "שלום" גם הפעל נתינה, כמו ונתתי שלום בארץ (פרשה בחקתי, כ"ו ו'). ואמנם להפעל "שימה" יש הוראה מיוחדת והוא עפ"י המבואר בסוף מס' תמורה (ליד א') על הפסוק דריש פרשה צו בענין דישון המזבח, ושמו (להדשן) אצל המזבח, ואמרו שם, ושמו — בנחת, ושמו — שלא יפור (את הדשן). ומתבאר מזה, דהפעל שימה יונח על ההנחה במנוחה ובקיבוץ. וכמו שם לו חק ומשפט (פ' בשלח), ושם דרך (תהלים נ').	

3/11

והנה ענין השלום יקרה לפעמים, שאעפ"י שהשלום שורר בעולם, אבל איננו טבעי, כי אם סבות וגלגולים שונים גרמו לו שיבא, והסבות הן מעציבות ומכאיבות, כמו למשל, אם הצבור שרוי בצרה כללית ח"ו, אז כולם כאחד נושאים דאגת הצרה, וכל אחד ירגיש כאב זולתו, ושלום ביניהם. וכמ"ש באגדות כי כל חיזת שבעולם באו אל תיבת נח כולם כאחד בשלום מפני שפחדו מאימת המבול.

ולפעמים מביא לידי שלום הפיזור והפיורוד של אנשים ממקומות מושבתיהם, והם מסורים בכל העולם, ואז עפ"י פזורם ירגישו שלום להרחוקים מהם בקצוי תבל, מפני שאין להם כל סבה למניעת השלום ביניהם, יען כי לא קרב זה אל זה בכל דבר וענין, זה יושב בדרום וזה בצפון העולם, כנודע.

והנה שלום כזה וכזה, כפי שציירנו, אעפ"י שאמנם השלום שורה, אבל סבותיו וגלגוליו מכאיבים, כמבואר, וזהו שאמר כאן וישם לך שלום, כהוראת הפעל שימה, עפ"י הגמרא שהבאנו, ושמו — בנחת, שלא יהי סבה להשלום צער ודאגה, אך בנחת ומנוחה, וכן שימה — שלא יפזר, שלא יהי סבה להשלום מתוך פזור בכל העולם, אך שיהיו ישראל כולם יחד, למקומותיהם במושבותיהם.

ועפ"י באור זה בהוראת הפעל „שימה“ שענינו הנחה בסדר ובמשטר עפ"י באור זה בארנו כמה פסוקים בתורה הדורשים באור, כמו בפרשה וירא (כ"א י"ח) ויתן אל הגר לחם וחמת מים שם על שכמה ואת הנער, ואכפל לשון „ויתן — שם“ מורה על זה, שלבד גוף הנתינה עוד סידר את הנחת הלחם והמים והנער על שכמה בסדר, באופן שלא ידחק ולא יכבידו עליה.

וכן בריש פרשה ויצא (כ"ח י"א) ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, ואמרו על זה במ"ר, וישם — עשאם (לאבנים) כמין מרזב (צנור, גדור מצדדיו, שלא יתפרדו ולא יתנועעו בשכבו עליהן), וזה מדייק מלשון „וישם“, מדלא כתיב ויתן, דהי' במשמע איך שהוא נתינה, אבל „וישם“ מורה על המשטר והסידור בהנחת האבנים.

וכן בפרשה וילך (ל"א י"ט) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, ואמרו על זה במס' עירובין (נ"ד ב'), מניין שחייב אדם ללמד לתלמידיו עד שיהי' (הלמוד) מסודר בפיהם, שנאמר שימה בפיהם, ומדייק ג"כ הלשון שימה המורה על סדר ומשטר, וכעין זה כתבנו בר"פ משפטים בפ' ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם.

ועוד יתבאר בזה מה שאמרו במס' גיטין (ע"ז א') בדין נתינת הגט לאשה, דכתיב (פ' תצא) ונתן בידה, דלאו דוקא בידה ממש אלא גם לרשות שלה, ומדייק זה מלשון ונתן, דמשמע איך שהיא נתינה, ומצינו שם „יד“ מורה על רשות, כמו בפרשה חקת (כ"א כ"ו) ויקח את כל ארצו מידו, אבל אם הי' כתוב וישם בידה, הי' במשמע סדור בידה ממש, וע"ע ביתר באור בר"פ צו (ר' ג').

אלף

1. פרשנו - כדרכו בקודש - מוצא כאן הנדמנות לאלפנו כינה בצנין שהוא הרבה מצר לביאור מילוי, מה מביאו לך?
2. שתי הוראות נוספות מופנות לדעתו כאן: בנחת ואלף יפזר. התוכף להצדיק ולתקון בהקדף ביניהם?
3. פרשנו מסביר כי קיימים מצבי עלם על צב וכאם, התוכף לפרש ולפרט דבריו?
4. היש לו לנאד צניו תמונת מצב אותה הוא מתאר ומנה היא נלקחת?
5. למה עלם כזה אינו ראוי?
6. פרשנו מביא דוגמאות: הצר, יצק, התורה - התוכף להסביר כל אחד מן הנ"ל ולהצביע על המשותף והנבדל ביניהם?
7. מה הוא לומד בצנין איטין עם לא כתוב שם "עלם"?
8. מה הרציון או מוסר ההשכל עלו ככל זה?